

STANOWISKA I GŁOSY NADESŁANE

Rocznik Pedagogiczny 40/2017
PL ISSN 0137-9585

BOGUSŁAW ŚLIWERSKI

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie

O DECYZJI WŁADZ POLSKIEJ AKADEMII NAUK W SPRAWIE NOWYCH REGUŁ FINANSOWANIA PUBLIKACJI NAUKOWYCH ZE ŚRODKÓW DUN, POCZĄWSZY OD 2018 ROKU

Od roku 2018 władze PAN zaprzestają dofinansowywania periodyków naukowych w naukach społecznych i humanistycznych, z wyjątkiem tych, które wydawane są przez instytuty PAN-owskie, o ile nie znajdują się w wykazie najwyższej punktowanych przez Zespół specjalistyczny do oceny czasopism naukowych dla potrzeb przyszłej oceny parametrycznej i sporządzenia wykazu wybranych czasopism naukowych¹ – na tzw. liście filadelfijskiej (lista A)². Poniżej załączam treść decyzji w tej sprawie, którą podpisał wiceprezes PAN, prof. dr hab. Edward Nęcki, czł. rzeczywisty PAN, psycholog. Tą decyzją wyklucza się zatem z dofinansowania jedyne czasopismo Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, który nie posiada w strukturze tej korporacji własnego instytutu naukowego. KNP PAN jest od początku swojego istnienia zdany na dofinansowywanie działalności w zakresie upowszechniania nauki, także działalności wydawniczej, które do 2017 r. otrzymywał z budżetu PAN za pośrednictwem Wydziału I Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN.

„Rocznik Pedagogiczny” jest systematycznie wydawanym czasopismem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, zawierającym rozprawy naukowe z zakresu pedagogiki. Od 1972 r. redagowali je tak wybitni profesorowie pedagogiki, jak: Bogdan Suchodolski (do 1974); Wincenty Okoń (do 1977); Czesław

¹ Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie powołania Zespołu Specjalistycznego do oceny czasopism naukowych dla potrzeb przyszłej oceny parametrycznej i sporządzenia wykazu wybranych czasopism naukowych, <http://ekulczycki.pl/wp-content/uploads/2014/03/Zarządzenie-Ministra-NiSzW-w-sprawie-powolania-Zespołu-Specjalistycznego-do-oceny-czasopism-naukowych.pdf> [dostęp: 17.07.2017].

² Część A wykazu czasopism naukowych. Czasopisma naukowe posiadające współczynnik wpływu impactfactor (IF), znajdujące się w bazie JOURNAL CITATION REPORTS (JCR) wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikację w tych czasopismach, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2017_01/964b9d4fd07c847ec0150745fae26feb.pdf [dostęp: 17.07.2017].

Kupisiewicz (do 1984); Heliodor Muszyński (do 1993 r.) oraz od 1994 r. Maria Dudzikowa. Kierująca tym pismem redaktor naczelna – poznańska, emerytowana już profesor pedagogiki z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu, doprowadziła w ciągu czterech ostatnich lat do uzyskania przez „Rocznik Pedagogiczny” bardzo wysokiej lokaty wśród czasopism tzw. listy krajowej – wykaz B, gdzie Zespół Ewaluacji Czasopism przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2016 r. rozprawom opublikowanym w Roczniku przyznał 13 punktów (sic!)³. Jeszcze cztery lata temu (w latach 2013–2014) periodyk posiadał zaledwie 5 punktów. Władze Wydziału I Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN zobowiązały redakcje wszystkich periodyków dofinansowywanych ze środków DUN do tego, by w przypadku posiadania niżej niż 8 punktów oceny parametrycznej, podjęły w okresie dwóch lat tzw. moratorium zmiany na rzecz podwyższenia statusu pisma. Redakcja naszego periodyku wywiązała się z tego zadania wyróżniająco, bowiem w latach 2016–2017 r. „Rocznik Pedagogiczny”, który jest na liście MNiSW czasopism krajowych, wśród ogółu zarejestrowanych i ocenionych przez KEJN **3080 czasopism naukowych** z wszystkich dziedzin i dyscyplin nauk, w tym także zagranicznych, „podwyższył” swoją ocenę parametryczną z 6 do 13 punktów! Czasopism naukowych w kraju, które posiadają **13 punktów** jest **zaledwie 84**, co stanowi **2,7% ogółu wszystkich czasopism listy B**.

Czy zatem warto prowadzić do zaprzestania finansowania jednego z najlepszych czasopism naukowych PAN w sytuacji, gdy jest jednym z nielicznych w kraju, tak wysoko punktowanych periodyków? W 2017 r., a więc dokładnie w 45 lat od powstania „Rocznika Pedagogicznego”, ukaże się ostatnia jego wersja drukowana pod egidą PAN. Wiceprezes PAN poinformował redaktorów naczelnych czasopism PAN, w czasie spotkania z nimi w dn. 30 czerwca 2017 r., że nie interesują go czasopisma komitetów naukowych spoza listy A. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele De Gruyter Open spółka z o.o. oraz Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego afiliowanego przy Instytucie Chemii Bioorganicznej PAN. Powód zapewne był jednoznacznie komercyjny. To te instytucje ponoć mają zapewnić instalację czasopism PAN w sieci, by nie trzeba było ponosić kosztów związanych z wydawaniem ich w dotychczasowej wersji papierowej. Traci zatem znaczenie wysokiej dbałości uczonych i redakcji o udostępnienie najbardziej znaczących w naukach pedagogicznych wyników badań teoretycznych i empirycznych. Prof. E. Nęcki odmówił wysłuchania merytorycznych racji odmiennych od powyższego kryterium, ani też nie uważał za stosowne analizowania sytuacji poszczególnych podmiotów wydawniczych, gdyż decyzja władz PAN jest bezdyskusyjna.

Jestem zatem zaskoczony tym, że nie przewiduje się w polityce PAN roli i miejsca na dofinansowywanie czasopism z listy B. Tym samym, nie jest już

³ Część B wykazu czasopism naukowych. Czasopisma naukowe nieposiadające współczynnika wpływu impactfactor (IF) wraz z liczbą punktów przyznanych za publikację w tych czasopismach, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2017_01/fe2250172136f15056f2b49c9bbde974.pdf, s. 205 [dostęp: 17.07.2017].

ważne to, jaką pozycję w kraju zajmuje „Rocznik Pedagogiczny”. Wszelkie inne argumenty, jak np. te, że na łamach „Rocznika Pedagogicznego” jest publikowany dorobek naukowy młodych badaczy z różnych ośrodków uniwersyteckich w Polsce, ma miejsce analiza najważniejszych wydarzeń krajowych i zagranicznych w pedagogice praktycznej i teoretycznej, w tym zamieszczane są liczne sprawozdania z patronackich konferencji, posiedzeń sekcji i zespołów zadaniowych oraz uchwały Komitetu Nauk Pedagogicznych itp. nie są istotne. Podobnie, jak nie ma znaczenia publikowanie recenzji wyróżniających się rozpraw, jak i wymagających głębokiej krytyki czy coroczna bibliografia rozpraw zwartych z pedagogiki. Na łamach jedyne w PAN pedagogicznego czasopisma publikowane są wykazy obronionych rozpraw doktorskich w tej dyscyplinie i zatwierdzonych przez rady naukowe wydziałów czy instytutów dysertacji habilitacyjnych. Czy to rzeczywiście nie ma znaczenia dla Polskiej Akademii Nauk?

Przyjęte przez władze PAN w marcu 2017 r. nowe reguły finansowania ze środków DUN publikacji naukowych począwszy od 2018 r., eksponują tylko i wyłącznie anglojęzyczne periodyki, które zostały wpisane na listę filadelfijską, a to oznacza, że dla władz PAN nie są istotne takie funkcje czasopism w naukach społecznych, do których wpisana została pedagogika, jak m.in.

- dbałość o upowszechnianie wyników badań naukowych i ekspertyz w języku ojczystym, gdyż dotyczą one społeczno-politycznych, kulturowych i ekonomicznych mechanizmów oraz instytucji edukacyjnych, które funkcjonują lokalnie, chociaż z uwzględnieniem procesów globalizacyjnych;
- kreowanie tożsamości polskiej pedagogiki, ale także edukacji, oświaty szkolnej i pozaszkolnej, poradnictwa, rehabilitacji, rewalidacji, resocjalizacji czy działań w zakresie opiekuńczo-wychowawczym w kraju i na rzecz polskiego społeczeństwa; edukacja nie może – w świetle umów międzynarodowych, podlegać jakimkolwiek formom kolonizacji czy standaryzacji pozapaństwowej;
- wzmocnienie tożsamości i odpowiedzialności pedagogicznej w środowisku polskich pedagogów, nauczycieli, wychowawców, księży i katechetów, instruktorów i lektorów, edukatorów oraz samorządowców;
- integrowanie polskich środowisk akademickich z oświatowymi i pozaszkolnymi, z instytucjami edukacyjnymi i środowiskami socjalizacyjnymi w kraju;
- umiędzynarodowienie nauk pedagogicznych z równoczesną troską o upowszechnianie polskich tradycji i współczesnych innowacji edukacyjnych wraz z wynikami badań naukowych w tym zakresie;
- kształtowanie kultury pedagogicznej w społeczeństwie, w tym także w środowisku elit politycznych, władz wykonawczych i samorządowych.

Władze KNP PAN wraz z zespołem redakcyjnym „Rocznika Pedagogicznego” są zaangażowane w bieżące sprawy pedagogiki i edukacji w Polsce. „Rocznik” musi zatem być także syntetycznym przeglądem informacyjnym i krytycznym, dotyczącym najważniejszych wydarzeń zachodzących w rzeczywistości oświatowej, a zapraszani do publikowania swoich rozpraw autorzy proszeni są o podjęcie krytycznej analizy kierunku prowadzonych badań, jak również postulatów dotyczących ich reorientacji. Tak rozumiane pismo jest wyrazem

samowiedzy pedagogiki jako dyscypliny naukowej. Stawia w nim m.in. pytania o kondycję uprawianych subdyscyplin pedagogicznych i warunki funkcjonowania środowisk naukowych je tworzących. Prezentuje pogłębiony obraz dorobku polskiej myśli pedagogicznej, ale jest zarazem świadectwem wszechstronnej działalności organizacyjnej, edukacyjnej i reformatorskiej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN.

Kiedy w 2014 r. PAN dokonała wewnętrznej oceny czasopism wydawanych pod jej szyldem, prof. Maria Dudzikowa zwróciła wówczas uwagę na jeszcze jedną kwestię: *Od kilku lat na łamach „Rocznika” trwa debata nad problemami szkolnictwa wyższego w Polsce. Przesyłane do Redakcji teksty – zarówno zamawiane artykuły, jak i glosy i komentarze, są wyrazem niepokoju, który towarzyszy wielu pedagogom. Nie jesteśmy obojętni wobec zmian w szkolnictwie wyższym zmierzających do ujednoczenia standardów akademickich na świecie. Dotykamy aktualnych problemów, z którymi mierzą się uczelnie wyższe w Polsce, takich, jak: rzeczywistość parametryczna i akredytacyjna uczelni, procedury awansu naukowego, uznawalność stopni i tytułów naukowych, publikowanie tekstów naukowych, granty i konkursy dla naukowców, presja na upracticznienie kształcenia pedagogicznego, standardy kształcenia pedagogicznego i nauczycielskiego, problem podnoszenia kultury pedagogicznej studentów kierunków nauczycielskich i pedagogicznych.*⁴

Na taką też funkcję czasopism PAN-owskich zwracał uwagę Komitet Psychologii Polskiej Akademii Nauk, którego członkiem jest obecny wiceprezes PAN. Przypomnę zatem w tym miejscu, że jego przewodniczący, prof. Piotr Oleś, wystosował w dn. 12 grudnia 2011 r. list otwarty do ówczesnej minister nauki i szkolnictwa wyższego – prof. Barbary Kudryckiej, w którym wyraził swój stosunek do zmian w ustawach o nauce, w tym także do pomniejszania w wyniku umiędzynarodowienia wyników badań krajowych, a kluczowych funkcji czasopism w naukach społecznych. Stwierdził w nim między innymi: *Niezależnie od tego, że publikujemy i będziemy publikować w czasopismach międzynarodowych, uważamy, że powinny funkcjonować w Polsce czasopisma polskojęzyczne, których odbiorcami będą studenci, środowisko akademickie oraz szerokie kręgi polskiej inteligencji. Polskojęzyczne czasopisma pełnią funkcję edukacyjną, są forum wymiany myśli, polemiki naukowej, środowiskowych dyskusji, doskonałą szkołą dla młodych adeptów nauki. Stanowią naturalną formę przekazu aktualnych wyników badań adresowaną do absolwentów studiów wyższych pracujących w różnych zawodach i rozumiejących konieczność permanentnego kształcenia. Polskojęzyczne czasopisma powinny spełniać równie wysokie standardy, co najlepsze czasopisma międzynarodowe. Mamy jednak wrażenie, że zaproponowane kryteria temu celowi nie do końca służą.*⁵

⁴ Odpowiedź Redaktor Naczelnej „Rocznika Pedagogicznego” prof. Marii Dudzikowej na pismo Wiceprezes PAN, pani prof. zw. dr hab. Mirosławy Marody, z dnia 30.01.2014 r. w sprawie czasopism wydawanych przez oddziały PAN, które są objęte działalnością Wydziału I Nauk Humanistycznych i Społecznych [źródło: Archiwum KNP PAN].

⁵ Prof. dr hab. Piotr Oleś – przewodniczący Komitetu Psychologii PAN, *List do min. Barbary Kudryckiej*, Warszawa: 12.12.2011 [źródło: Archiwum KNP PAN].

Podobnie krytyczne stanowisko wobec polityki KEJN w sprawie umiędzynarodowienia czasopism naukowych i ich parametryzacji wyraził wybitny filozof Jan Woleński – członek rzecz. PAN, w ramach polemiki z przewodniczącym Zespołu do spraw oceny czasopism naukowych przy MNiSW, ekonomistą prof. Jerzym Wilkinem pisząc: *Byłoby oczywiście bardzo dobrze, gdyby Polacy często gościli w publikatorach z grupy A, ale jest to kwestia raczej odległej przyszłości, o ile w ogóle realistycznych przewidywać. Można spokojnie przyjąć, że punkty uzyskiwane przez polskich naukowców pracujących w naukach społecznych za artykuły „filadelfijskie” będą jednak rzadkością⁶. Z tego powodu, lista C (przypominam, że oparta na ERIH) i oczywiście segment B (czyli czasopisma krajowe) mają największe znaczenie dla parametryzacji polskich publikacji czasopiśmienniczych. ERIH jest listą międzynarodową ustalaną przez zespoły ekspertów przy pomocy procedur biorących pod uwagę rozmaite kryteria (...)*⁷.

Jak się okazuje, po kilku latach krajowa lista czasopism naukowych – B jest po raz kolejny dezawuowana na rzecz uznawania jako jedynie wartościowej naukowo listy A. Zrozumiałe jest dla mnie oczekiwanie władz PAN wobec macierzystych instytutów naukowych, które są finansowane ze środków budżetowych korporacji, by pozycjonowały swoje czasopisma naukowe w przestrzeni międzynarodowej, w tym we wspomnianym wyżej wykazie czasopism. Tak działają jednostki akademickie na uniwersytetach i w akademiach pedagogicznych. Jednak Komitet Nauk Pedagogicznych PAN jest korporacją uczonych pedagogów, która wyłaniana w tajnych wyborach ma do dyspozycji tylko i wyłącznie to jedno czasopismo, jako forum i świadectwo naukowej oraz edukacyjnej aktywności w pedagogice i dla pedagogiki grona najwybitniejszych w kraju profesorów, których rolą jest także działalnie na rzecz wysokiego prestiżu Polskiej Akademii Nauk. KNP PAN jest jak najbardziej zainteresowany tym, żeby zwiększyć obecność polskich badaczy w międzynarodowym życiu naukowym, ale zwraca uwagę na to, że tego typu podejście nie jest jednak pozbawione wad. Nie uwzględnia ono specyficznych cech i warunków uprawiania niektórych dyscyplin naukowych i ich roli w życiu polskiego społeczeństwa, w tym ogólnodostępnego szkolnictwa na wszystkich jego poziomach oraz wychowania, opieki w pozostałych środowiskach socjalizacji i edukacji. Jakie będą dalsze losy periodyku? Nie wiemy.

BIBLIOGRAFIA

Część A wykazu czasopism naukowych. *Czasopisma naukowe posiadające współczynnik wpływu impactfactor (IF), znajdujące się w bazie JOURNAL CITATION REPORTS (JCR) wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikację w tych czasopismach*, http://www.nauka.gov.pl/g2/original/2017_01/964b9d4fd07c847ec0150745fae26feb.pdf [dostęp: 17.07.2017].

⁶ Ktoś może zauważyć, że ta konstatacja znacznie osłabia wcześniej sformułowany zarzut popełnienia przez KEJN błędu metodologicznego. Wszelako, zupełnie niezależnie od praktycznych skutków, skutków sposobu punktowania w ramach listy filadelfijskiej, ilustruje on poważny brak wyobraźni naukoznawczej po stronie KEJN. Będę to ilustrował dodatkowymi przykładami.

⁷ J. Woleński, *Uwagi o ewaluacji czasopism naukowych* [źródło: Archiwum KNP PAN, preprint z dn. 30.01.2013].

Część B wykazu czasopism naukowych. Czasopisma naukowe nieposiadające współczynnika wpływu *impactfactor* (IF) wraz z liczbą punktów przyznanych za publikację w tych czasopismach, http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2017_01/fe2250172136f15056f2b49c9bbde974.pdf, s. 205 [dostęp: 17.07.2017].

Dudzikowa M., *Odpowiedź na pismo Wiceprezes PAN, pani prof. zw. dr hab. Mirosławy Marody, z dnia 30.01.2014 r. w sprawie czasopism wydawanych przez oddziały PAN, które są objęte działalnością Wydziału I Nauk Humanistycznych i Społecznych* [źródło: Archiwum KNP PAN].

Oleś P., *List do min. Barbary Kudryckiej*, Warszawa 12.12.2011 [źródło: Archiwum KNP PAN].

Woleński J., *Uwagi o ewaluacji czasopism naukowych*, 30.01.2013 [źródło: Archiwum KNP PAN].

Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie powołania Zespołu Specjalistycznego do oceny czasopism naukowych dla potrzeb przyszłej oceny parametrycznej i sporządzenia wykazu wybranych czasopism naukowych, <http://ekulczycki.pl/wp-content/uploads/2014/03/Zarządzenie-Ministra-NiSzW-w-sprawie-powołania-Zespołu-Specjalistycznego-do-oceny-czasopism-naukowych.pdf> [dostęp: 17.07.2017].